

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

313

Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje Kierunki zmian prawa bilansowego w Polsce

Redaktorzy naukowi

Zbigniew Luty

Aleksandra Łakomiak

Alicja Mazur

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-319-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	7
Dorota Adamek-Hyska: Założenia koncepcyjne sprawozdań budżetowych	9
Hanna Czaja-Cieszyńska: „Nie” dla MSSF dla MSP w Unii Europejskiej – słuszna decyzja czy duży błąd?.....	25
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Rachunkowość małych przedsiębiorstw – diagnoza i propozycje modyfikacji prawa bilansowego.....	35
Małgorzata Kamieniecka: Sprawozdawczość MŚP w zakresie odroczonego podatku dochodowego – propozycje zmian	46
Anna Kasperowicz: Pojęcie kontroli w kontekście uznawania przychodów .	58
Tomasz Kondraszuk: Uproszczona ewidencja czy uproszczona sprawo- zdawczość w sektorze mikroprzedsiębiorstw?.....	74
Alicja Mazur: Pomiar wartości przychodów według projektu międzyna- rodowego standardu dotyczącego przychodów	84
Lucyna Poniatowska: Rezerwy w rachunkowości – ewolucja podejścia i per- spektywy zmian	100
Adrian Ryba: Ewidencja i wycena inwestycji zgodnie z ustawą o rachunko- wości – artykuł dyskusyjny	110
Aleksandra Sulik-Górecka: Koncepcja zmiany zasad prezentacji kapitału w sprawozdaniu finansowym zamkniętych funduszy inwestycyjnych	127
Gyöngyvér Takáts: Koncepcja sprawozdawczości finansowej mikropodmio- tów – przyczynek do dyskusji.....	137
Grażyna Voss, Piotr Prewysz-Kwinto: Zintegrowane systemy ewidencyjne	148
Mateusz Wilczewski: Wpływ wyceny kart zawodniczych na bilans klubu piłkarskiego.....	159
Edward Wiszniowski: Model szacowania Utraty wartości instrumentów fi- nansowych w założeniach MSSF 9 – rachunkowość czy inżynieria finan- sowa?	170
Paweł Zieniuk: Ujawnienia informacji o wartościach szacunkowych w spra- wozdaniu finansowym – wyzwanie dla biegłego rewidenta.....	189
Katarzyna Żuk: Ujęcie księgowo pomocy finansowej uzyskiwanej przez wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw	199

Summaries

Dorota Adamek-Hyska: Conceptual framework of budgetary reports.....	24
Hanna Czaja-Cieszyńska: ”No” to IFRS for SMEs in the European Union – the right decision or a big mistake?	34

Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Accounting of small enterprises – diagnosis and proposals for modification of accounting law	45
Małgorzata Kamieniecka: Deferred income tax in the reporting of SMEs – proposals for change	57
Anna Kasperowicz: Concept of control in the context of income recognizing	73
Tomasz Kondraszuk: Simplified recording or simplified reporting in the sector of microenterprises	83
Alicja Mazur: Revenue measurement according to the proposal of a new international standard	99
Lucyna Poniatowska: Reserves in accounting – evolution of approach and perspectives of changes	109
Adrian Ryba: Recording and measurement of investments in accordance with the accounting act – discussion article	126
Aleksandra Sulik-Górecka: The rules of capital presentation in the financial report of close-end investment funds in the light of law	136
Gyöngyvér Takáts: Financial reporting concept of micro entities – discussion paper	147
Grażyna Voss, Piotr Prewysz-Kwinto: ERP systems	158
Mateusz Wilczewski: The influence of players’ registration rights on a football club’s balance sheet	169
Edward Wiszniowski: A model for estimating the loss of value of amortised cost financial instruments as per the accounting standards requirements 9 IFRS – accounting or financial engineering?	188
Paweł Zieniuk: Disclosures of estimated values in financial statements – a challenge for auditor	198
Katarzyna Żuk: Accounting presentation of financial grants received by the pre-recognized groups of fruit and vegetables producers	212

Gyöngyvér Takáts

Biuletyn Głównego Księgowego, INFOR PL

KONCEPCJA SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ MIKROPODMIOTÓW – PRZYCZYNEK DO DYSKUSJI

Streszczenie: Sytuacja na rynkach finansowych pokazała, że w ramach działań naprawczych należy przede wszystkim zmniejszyć obciążenia administracyjne mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Wynikiem tych działań jest dyrektywa 2012/6/UE w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw. Przewiduje ona możliwość zwolnienia mikroprzedsiębiorstw z niektórych obowiązków sprawozdawczych. W związku z tym w artykule zaprezentowano propozycje dotyczące koncepcji sprawozdawczości finansowej mikroprzedsiębiorstw. Mają one służyć dalszej dyskusji i stanowią podstawę do poszukiwania ostatecznych rozwiązań w tym zakresie.

Słowa kluczowe: mikroprzedsiębiorstwo, skrócone sprawozdanie finansowe, rozliczenia międzyokresowe.

1. Wstęp

W ramach zmniejszenia obciążeń administracyjnych Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjęły dyrektywę 2012/6/UE dotyczącą zmiany dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw. Rachunkowość została uznana bowiem za jedną z najistotniejszych dziedzin, w których można dokonać zmniejszenia obciążeń administracyjnych spółek działających w Unii. W wyniku konsultacji przeprowadzonych wśród państw członkowskich stwierdzono, że kryteria wielkościowe, mające zastosowanie do mikroprzedsiębiorców zgodnie z zaleceniem Komisji 2003/361/WE, mogą być zbyt wysokie dla celów rachunkowości¹. W związku z tym na mocy ww. dyrektywy wyodrębniono podgrupę mikroprzedsiębiorców, tzw. mikroprzedsiębiorstw. Są to spółki o niższych kryteriach wielkościowych w zakresie sumy bilansowej i obrotów netto niż kryteria określone dla mikroprzedsiębiorstw.

¹ W kategorii MŚP przedsiębiorstwo mikro jest zdefiniowane jako przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 10 osób, i którego obroty roczne i/lub roczna suma bilansowa nie przekracza 2 mln euro (art. 2 pkt 3 zalecenia Komisji 2003/361/WE).

Mimo swojej wielkości mikropodmioty odgrywają istotną rolę w tworzeniu nowych miejsc pracy, wspieraniu badań naukowych i rozwoju oraz w inicjowaniu nowych form działalności gospodarczej. Jednakże posiadają one ograniczone zasoby służące spełnieniu surowych wymogów prawnych, które stanowią dla nich duże obciążenie, niewspółmierne do ich wielkości. Przepisy ww. dyrektywy umożliwiają zwolnienie mikropodmiotów z niektórych obowiązków, z tym że powinny one nadal podlegać obowiązkowi prowadzenia ewidencji odzwierciedlającej przeprowadzane przez te podmioty transakcje gospodarcze oraz ich sytuację finansową [<http://eur-lex.europa.eu/Lex – Wprowadzenie>]. Celem artykułu jest próba oceny przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE (dalej: Dyrektywa) w świetle obecnych przepisów ustawy o rachunkowości oraz przedstawienie rozważania na temat kształtu sprawozdawczości finansowej mikropodmiotów.

Artykuł powstał w wyniku analizy obecnie obowiązujących przepisów prawa bilansowego i podatkowego. Realizację wyznaczonego celu osiągnięto też poprzez analizę proponowanych przez innych autorów zmian sprawozdawczości finansowej, w szczególności małych jednostek gospodarczych.

2. Aspekty podmiotowe nowych rozwiązań

Do mikropodmiotów, w rozumieniu Dyrektywy, należą spółki kapitałowe, które na dzień bilansowy nie przekroczyły limitów dwóch z trzech następujących kryteriów:

- suma bilansowa: 350 000 euro,
- obroty netto: 700 000 euro,
- przeciętne zatrudnienie w roku obrotowym: 10 osób.

Rozpatrując kategorie mikropodmiotów w kontekście obecnych przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz ustawy o rachunkowości, zauważa się, że wyodrębnienie tej podgrupy przy niezmiennych warunkach pod względem rachunkowości oznacza powstanie trzech podgrup mikroprzedsiębiorców.

Jak wynika z informacji przedstawionych w tabeli 1, pojawia się pewien paradoks. Część mikroprzedsiębiorców, tj. mikroprzedsiębiorcy niebędący mikropodmiotami, przy wyższych obrotach netto niż przewidywano dla mikropodmiotów nie podlegają przepisom ustawy o rachunkowości. A mikropodmioty będące jednocześnie mikroprzedsiębiorstwami, tylko ze względu na swoją formę prawną, przy prawie o połowę niższych obrotach netto muszą obowiązkowo prowadzić księgi rachunkowe. Są to podmioty, które prowadzą – w większości przypadków – działalność na skalę lokalną lub regionalną; nie prowadzą one żadnej działalności transgranicznej lub czynią to w ograniczonym zakresie [Dyrektywa 2012/6/UE]. Te same cechy charakteryzują też mikroprzedsiębiorców niebędących mikropodmiotami², którzy również działają na tym samym rynku, tylko w formie spółek kapitałowych.

² Są to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki cywilne i spółki jawne osób fizycznych, spółki partnerskie oraz spółdzielnie socjalne (art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości).

Tabela 1. Klasyfikacja mikroprzedsiębiorców dla celów rachunkowości

Kategoria mikroprzedsiębiorców	Wielkość – roczny obrót netto ze sprzedaży towarów i usług oraz operacji finansowych (liczba zatrudnionych poniżej 10 osób)	Obowiązki w zakresie rachunkowości
Mikroprzedsiębiorcy – niebędący mikropodmiotami	1 200 000 euro – 2 000 000 euro	podmioty podlegające przepisom ustawy o rachunkowości
Mikroprzedsiębiorcy – niebędący mikropodmiotami	poniżej 1 200 000 euro	podmioty niepodlegające przepisom ustawy o rachunkowości
Mikroprzedsiębiorcy – mikropodmioty	poniżej 700 000 euro	podmioty podlegające przepisom ustawy o rachunkowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ustawa z 29 września 1994, art. 2; ustawa z 2 lipca 2004, art. 104; ; Zalecenie Komisji z 6 maja 2003].

Dlatego w ocenie autorki źle się stało, że ostatecznie nie przyjęto wariantu trzeciego dokumentu roboczego. Jego przyjęcie oznaczałoby możliwość wyłączenia przez państwa członkowskie mikropodmiotów z zakresu stosowania dyrektywy czwartej. Mogłoby to dać wymierne efekty w zmniejszeniu obciążeń administracyjnych polskim mikroprzedsiębiorcom działającym w formie spółek kapitałowych. Powstaje pytanie, czy wyodrębnienie spółek kapitałowych jako mikropodmiotów, które mają obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych nawet w „okrojonym” zakresie, a pozostawienie poza przepisami prawa bilansowego grupy spółek osobowych i/lub osób fizycznych jest na pewno najlepszą drogą do zapewnienia przejrzystości działalności gospodarczej przedsiębiorców. Obecna sytuacja gospodarcza raczej przyczynia się do „uciekania od ustawy o rachunkowości”³.

Ze względu na fakt, że Dyrektywa nie pozwala, żeby mikropodmioty jako spółki kapitałowe nie podlegały wszelkim krajowym obowiązkom prowadzenia ewidencji odzwierciedlającej przeprowadzane przez nie transakcje gospodarcze oraz ich sytuację finansową, zakres rozwiązań jest ograniczony. Z pewnością należy bardzo dokładnie poznać potrzeby mikropodmiotów, żeby w ramach możliwości proponowanych przez zmiany do czwartej dyrektywy dokonać efektywnego zmniejszenia obciążeń administracyjnych, mając jednocześnie na względzie zapotrzebowania użytkowników.

3. Przywileje mikropodmiotów w zakresie rachunkowości

Zmiany wprowadzone do czwartej dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek (dalej: czwarta dyrekty-

³ Często bowiem osoby fizyczne zakładają kilka spółek osobowych, żeby żadna z nich nie przekroczyła limitu 1 200 000 euro i nie podlegała przepisom ustawy o rachunkowości.

wa) umożliwiają krajom członkowskim zwolnienie mikropodmiotów z niektórych obowiązków sprawozdawczych. Także w świetle przepisów ustawy o rachunkowości oznacza to dodatkowe uproszczenia dla tych podmiotów.

Obecnie przepisy ustawy o rachunkowości pod względem uproszczeń dzielą jednostki gospodarcze na te, których sprawozdania finansowe podlegają obowiązkowi badania przez biegłego rewidenta, i te, które nie podlegają badaniu. Oprócz jednostek zaufania publicznego⁴, pozostałe jednostki podlegają obowiązkowi badania przez biegłego rewidenta w zależności od wielkości. Jednostki niepodlegające badaniu to małe podmioty pod względem liczby zatrudnionych (poniżej 50 osób). W ramach dopuszczalnych zwolnień mogą one:

- odstąpić od ustalania aktywów i rezerw z tytułu odroczonego podatku dochodowego;
- doliczyć do kosztów bezpośrednich koszty pośrednie związane z wytworzeniem produktu, niezależnie od poziomu wykorzystania zdolności produkcyjnych;
- nie stosować do wyceny instrumentów finansowych przepisów rozporządzenia MF z 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, ujmowania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych.

Ponadto przepisy ustawy o rachunkowości wyodrębniają z grupy małych jednostek jeszcze jedną grupę. Są to te jednostki spośród małych przedsiębiorców, których suma bilansowa nie przekroczyła 4 000 000 euro i/lub obroty netto nie przekroczyły 2 000 000 euro. Jednostki te mogą sporządzić swoje sprawozdanie finansowe⁵ w formie uproszczonej, wykazując informacje w zakresie ustalonym w załączniku nr 1 do ustawy, oznaczone literami i cyframi rzymskimi. Informację dodatkową sporządza się odpowiednio w uproszczonej formie.

Zmiany do czwartej dyrektywy umożliwiają mikropodmiotom dodatkowe zwolnienia (tabela 2).

Poza zwolnieniami z niektórych obowiązków związanych ze sprawozdawczością finansową Dyrektywa przewiduje też stosowanie skróconego bilansu, pokazującego oddzielnie co najmniej pozycje poprzedzone literami, z wyłączeniem pozycji rozliczeń międzyokresowych oraz skróconego rachunku zysków i strat (tabela 3).

System dotyczący mikropodmiotów przewiduje bardzo ograniczone ujawnienie danych informacyjnych, dlatego mikropodmioty korzystające z jakichkolwiek

⁴ Do kategorii jednostek zaufania publicznego zalicza się jednostki, które niezależnie od wielkości podlegają obowiązkowi badania przez biegłego rewidenta: banki, zakłady ubezpieczeń, zakłady reasekuracji, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, jednostki działające na podstawie przepisów o obrocie papierami wartościowymi oraz przepisów o funduszach inwestycyjnych, jednostki działające na podstawie przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, spółek akcyjnych z wyjątkiem spółek w organizacji. (art. 64, ust. 1, pkt 1-3 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości).

⁵ Sprawozdanie finansowe jednostek niepodlegających obowiązkowi badania składa się z bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej, obejmującej wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz dodatkowe informacje i objaśnienia. Spółki kapitałowe sporządzają też sprawozdanie z działalności (art. 45, ust. 2 i art. 49 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości).

zwolnień nie mogą stosować wyceny według wartości godziwej przy sporządzaniu sprawozdań finansowych.

Tabela 2. Odstępnie od ogólnych obowiązków sprawozdawczych

Możliwości odstępnie	Warunki odstępnie
Odstępnie od przedstawiania „rozliczeń międzyokresowych biernych i czynnych” oraz „rozliczeń międzyokresowych przychodów” w zakresie innych kosztów, tj. kosztów, które nie dotyczą kosztów surowców i materiałów, korekty wartości, kosztów osobowych i obciążeń podatkowych.	Należy ujawnić ten fakt w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego lub w przypisie do bilansu.
Odstępnie od wymogu sporządzania informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego.	Pod warunkiem, że informacje wymagane w czwartej dyrektywie zostaną ujawnione w przypisie do bilansu.
Odstępnie od wymogu sporządzania sprawozdania z działalności.	Informacje wymagane muszą być ujawnione w informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego lub w przypisie do bilansu.
Odstępnie od wymogu ogłaszania sprawozdań finansowych.	Informacje bilansowe zawarte w sprawozdaniach muszą być należycie przedkładane zgodnie z prawem krajowym co najmniej jednemu właściwemu organowi wyznaczonemu przez dane państwo członkowskie (w zasadzie powinien to być krajowy rejestr).

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Dyrektywa 2012/6/UE, art. 1, pkt 1, ust. 1-2].

Tabela 3. Wzór skróconego bilansu i rachunku zysków i strat

Skrócony bilans		Skrócony rachunek zysków i strat
Aktywa	Pasywa	
<ul style="list-style-type: none"> • kapitał subskrybowany niewniesiony • koszty organizacji • środki trwałe • środki obrotowe • strata za rok obrotowy 	<ul style="list-style-type: none"> • kapitał własny i kapitały rezerwowe • rezerwy na zobowiązania i koszty • zobowiązania • zysk za rok obrotowy 	<ul style="list-style-type: none"> • obroty netto • pozostałe przychody • koszt surowców i materiałów • koszty osobowe • korekty wartości • pozostałe koszty • obciążenia podatkowe • zysk lub strata

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Czwarta dyrektywa Rady 78/660/EWG]⁶.

⁶ Zgodnie z artykułem 1 pkt 1 Dyrektywy 2012/6/UE, na zasadzie odstępstwa państwa członkowskie mogą określić szczegółowy układ rocznych sprawozdań finansowych spółek inwestycyjnych oraz finansowych spółek holdingowych, pod warunkiem, że układ taki zapewnia przedstawienie w sposób rzetelny i prawdziwy stanu aktywów i pasywów spółki, jej sytuacji finansowej i wyniku finansowego.

Rozważając możliwość wprowadzenia opisanych zwolnień i uproszczeń przewidzianych dla mikropodmiotów należy przede wszystkim określić, jakie są cele i związane z nimi funkcje sprawozdania finansowego mikropodmiotów. Cele sprawozdania finansowego wyznaczają jego użytkownicy. Czy te przywileje odpowiadają wymogom użyteczności sprawozdania finansowego i przejrzystości działalności gospodarczej?

Jak zwrócono uwagę w dokumencie roboczym, bardzo małe przedsiębiorstwa są z reguły prowadzone przez właścicieli, a prawny obowiązek składania sprawozdań finansowych nie ma dla nich istotnego znaczenia przy ocenianiu kondycji przedsiębiorstwa. Poza tym mikropodmioty opierają się na małej liczbie inwestorów, często bezpośrednio zaangażowanych w prowadzenie przedsiębiorstwa, mających bezpośredni wgląd w jego rachunki i dostęp do jego zapisów księgowych. Źródłem finansowania nie jest w tym przypadku giełda papierów wartościowych, ale zasoby własne i kredyty udzielane przez banki lub inne instytucje finansowe. Głównymi użytkownikami informacji finansowych są banki i organy podatkowe, które mogą żądać danych znacznie wykraczających poza wymogi prawnie obowiązującej sprawozdawczości. Potrzeby innych zainteresowanych stron, jeśli chodzi o dostęp do informacji, zwykle nie są objęte prawnymi obowiązkami w zakresie informacji finansowej. Wynika to z tego, że ich stosunki z małymi przedsiębiorstwami polegają raczej na wzajemnym zaufaniu niż na zapewnieniu (dostępu do) informacji finansowych, a także z tego, że dzisiejszy stopień złożoności sprawozdań finansowych często czyni je niezrozumiałymi, a więc bezużytecznymi dla wielu zainteresowanych stron.

W świetle tej charakterystyki rozważania na temat uproszczeń dotyczących (1) rozliczeń międzyokresowych oraz (2) formy skróconego sprawozdania finansowego, w tym też sprawozdania z działalności, (3) zakazu wyceny według wartości godziwej przy stosowaniu wcześniejszych uproszczeń⁷ powinno się szukać odpowiedzi na pytanie, czy wprowadzenie do polskiego prawa bilansowego proponowanych rozwiązań umożliwi tworzenie „szytego na miarę” systemu rachunkowości dla mikropodmiotów? [*Małe i średnie...* 2013, s. 54-57].

3.1. Zwolnienie z przedstawienia rozliczeń międzyokresowych

Rozliczenia międzyokresowe pozwalają na zachowanie zasady współmierności kosztów i przychodów. Do rozliczeń międzyokresowych zalicza się różne pozycje, które – uwzględniając definicje aktywów i zobowiązań, przychodów i kosztów – nie powinny być zaliczone do tych kategorii. Rozliczenie międzyokresowe czynne obejmują [*Walińska 2009, s. 75*]:

- przekazane zaliczki, czyli przedpłaty, które do momentu realizacji powinny być traktowane jako należności,

⁷ Odstąpienie od wymogu ogłoszenia sprawozdania finansowego zostało odpowiednio wprowadzone do przepisów ustawy o rachunkowości – art. 70.

- odroczone koszty, czyli koszty, które rzeczywiście zostały poniesione, ale są odroczone w czasie, ponieważ nie są współmierne do przychodów osiągniętych w danym okresie sprawozdawczym,
- przyszłe należności formalne, czyli kwoty wynikające z osiągniętych, zrealizowanych memoriałowo w danym okresie sprawozdawczym przychodów, które w przyszłości powinny zmienić się na wpływy.

Zdaniem E. Walińskiej, „stosując przewagi formy nad treścią, rozliczenie międzyokresowe w aktywach powinno należeć do wyjątkowych pozycji w bilansie i dotyczyć wyłącznie kosztów odroczonej. Przedpłaty stanowiły odrębną pozycję aktywów, natomiast należności niezafakturowane byłyby składnikiem należności bilansowych” [Walińska 2009, s. 76].

Rozliczenia międzyokresowe kosztów (bierne) i przychodów również obejmują trzy kategorie [Walińska 2009, s. 84]:

- przedpłaty otrzymane od kontrahentów na poczet świadczeń, które jednostka wykona dla nich w przyszłości,
- odroczone przychody, czyli przychody, które będą uznane w przyszłych okresach, chociaż już dziś zostały osiągnięte,
- zobowiązania będące skutkiem uznanych w danym okresie kosztów, które nie zostały jeszcze zafakturowane.

„Reasumując, bierne rozliczenia międzyokresowe w dosłownym znaczeniu, jeśli miałyby istotnie oznaczać rozliczenia w czasie jakiejś kategorii, to należałoby je rozumieć jako rozliczenie przychodów osiągniętych w danym okresie sprawozdawczym, alokowanych na przyszłe okresy. Pozostałe kategorie nie powinny wchodzić w skład biernych rozliczeń międzyokresowych, gdyż stanowią one zobowiązania i nie mają nic wspólnego z alokacją przychodów i kosztów” [Walińska 2009, s. 85].

W zakresie rozliczeń międzyokresowych Dyrektywa proponuje rozwiązanie przejściowe. Zwolnienie z rozliczeń międzyokresowych może dotyczyć tylko kosztów innych niż koszty surowców i materiałów, kosztów osobowych, korekt wartości i obciążeń podatkowych. Całkowite odstąpienie od rozliczeń międzyokresowych przyczyniłoby się do sytuacji, w której mikropodmioty musiałyby prowadzić odrębną ewidencję dla celów bilansowych i podatkowych, co miałoby przeciwny do zamierzonego efekt pod względem zmniejszenia obciążeń administracyjnych.

Przyjęcie rozwiązań Dyrektywy doprowadziłoby do tego, że kategorie rozliczeń międzyokresowych stanowiłyby kategorie „oczyszczone”, tj. rozliczenia międzyokresowe czynne obejmowałyby jedynie koszty odroczone, a rozliczenia międzyokresowe bierne odroczone przychody. Odpowiadałoby to wymogom rozliczenia kosztów i przychodów podatkowych. W artykule 15, ust. 4 i 4a-4e, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zawarte są zasady rozliczania kosztów podatkowych w czasie. Rozliczenie kosztów podatkowych od 2007 r., kiedy przepisy te przeszły zmiany rewolucyjne w zakresie „czystych” rozliczeń międzyokresowych, następuje według analogicznych zasad jak w prawie bilansowym, tj. według zasady współmierności przychodów i kosztów oraz zasady ostrożności (ust. 4d). Choć

terminologia kosztów jest odmienna niż terminologia stosowana w ustawie o rachunkowości⁸, to jednak po siedmiu latach funkcjonowania tych przepisów i na podstawie licznych interpretacji podatkowych w zasadzie można uznać, że rozliczenie kosztów w czasie dla celów bilansowych i podatkowych jest analogiczne.

Dla celów bilansowych rozwiązanie przejściowe umożliwia aktywowanie tylko tych kosztów, które powiększają wartość konkretnego składnika majątku, z którym są związane. Jednocześnie takie rozwiązanie nie naruszyłoby konstrukcji zasad rachunkowości. Nie trzeba było bowiem umownie przyjąć, że w przypadku odstąpienia od zasady współmierności przychodów i kosztów sprawozdanie finansowe można uznać za rzetelne i prawdziwe [Dyrektywa 2012/6/UE, art. 1, ust. 5].

3.2. Skrócone sprawozdanie finansowe

Celem sprawozdania finansowego jest dostarczenie informacji na temat sytuacji finansowej (bilans) i wyników finansowych jednostki (rachunek zysków i strat) [IFRS Foundation, 2011]. Cel ten charakteryzuje sprawozdawczość gospodarki globalnej opartej na wiedzy i nie zależy od tego, czy jest to skrócone, uproszczone czy pełne sprawozdanie finansowe. Z celami są związane funkcje sprawozdania finansowego. W literaturze przedmiotu wymienia się wiele takich funkcji. Najważniejszą z nich jest funkcja informacyjna. To, jakich informacji szukają użytkownicy, zależy od ich potrzeb. W przypadku mikropodmiotów, jak zostało to opisane wcześniej, użytkownikami są właściciele, organy podatkowe, banki oraz kontrahenci. Niezależnie od szczegółowości sprawozdania finansowego żadna z tych grup użytkowników nie opiera się jedynie na informacjach pochodzących wyłącznie z sprawozdania finansowego [<http://eur-lex.europa>]. W kwestii szczegółowości bilansu należy zauważyć, że „liczba występujących w nim pozycji aktywów i pasywów jest różna. Zwiększenie liczby pozycji aktywów i pasywów zmniejsza informacyjne i analityczne znaczenie bilansu. Rozwiązanie optymalne opiera się na starannej analizie potrzeb odbiorców sprawozdania finansowego w zakresie informacji. Potrzeby te są zmienne w czasie, a stąd szczegółowość ujęcia niektórych pozycji ulega zmianom” [Walińska 2009, s. 43]. Ze względu na fakt, że użytkownicy sprawozdania finansowego mikropodmiotów nie są inwestorami, którzy są zainteresowani z informacjami o rezultatach zarządzania przez kierownictwo powierzonymi zasobami, sprawozdanie z działalności dla tej grupy podmiotów też można uznać za zbędne.

Problem skróconego sprawozdania finansowego nie polega na szczegółowości elementów sprawozdania finansowego. Pytanie, czy skrócone sprawozdanie finansowe oznacza jednocześnie też mniej rozbudowaną ewidencję księgową. Skrócone sprawozdanie finansowe może realizować ideę zmniejszenia obciążeń admini-

⁸ Przepisy podatkowe odróżniają koszty bezpośrednie związane z przychodami od kosztów innych niż bezpośrednie związane z przychodami. W ustawie o rachunkowości koszty dzielone są na koszty bezpośrednie i pośrednie pod względem możliwości zaliczania ich do kosztu wytworzenia produktów gotowych.

stracyjnych, jeżeli towarzyszy mu możliwie jak najprostsza ewidencja księgowa. Uwzględniając ten cel oraz mając na uwadze, że głównymi użytkownikami sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw są przede wszystkim organy podatkowe, należy stwierdzić, że skrócony bilans, rozszerzony o pozycje odpowiednio zdefiniowanych rozliczeń międzyokresowych, jest wystarczająco szczegółowy. Przekazuje on statyczny obraz mikroprzedsiębiorstwa i pozwala też na dokonanie potrzebnych analiz. W skróconej informacji dodatkowej (lub w przypisach do bilansu) można zamieścić dodatkowe wyjaśnienia do poszczególnych pozycji bilansu. Celem sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw nie jest (lub jest w bardzo małym stopniu) dostarczenie informacji, które mogą pomóc użytkownikom w przewidywaniu przyszłych korzyści ekonomicznych. W przypadku mikroprzedsiębiorstw ważne jest dostarczenie informacji o kategoriach determinujących sytuację finansową jednostki, które oparte są na kosztach historycznych. Nie dopuszcza się wyceny według wartości godziwej, ponieważ stosowanie tej wyceny wiąże się też z jej odpowiednią prezentacją w sprawozdaniu finansowym. Skrócone sprawozdanie finansowe tym wymogom nie odpowiada.

O kategoriach pozwalających ocenić dokonania jednostki, tj. o przychodach i kosztach, informacji dostarcza rachunek zysków i strat. W przypadku mikroprzedsiębiorstw także w tym zakresie należy podkreślić istotne znaczenie rozliczeń podatkowych. „Autonomia występująca między prawem bilansowym i prawem podatkowym wiąże się z niejednakowym traktowaniem przez obie dziedziny określonych zagadnień, zwłaszcza w odniesieniu do kwalifikacji podstawowych operacji wynikowych, czyli przede wszystkim ujmowania kosztów i przychodów” [Zasiewska 2011, s. 179]. Autonomię odzwierciedla również fakt, że sprawozdanie finansowe i deklaracje podatkowe sporządzone są na podstawie odrębnych przepisów prawnych. Nie oznacza to jednak, że sprawozdania finansowe powinny być bezużyteczne dla organów podatkowych, zwłaszcza w przypadku mikroprzedsiębiorstw. Oznaczałoby to konieczność prowadzenia odrębnej ewidencji dla celów podatkowych i bilansowych. Mimo autonomii zauważa się jednak, że w wielu aspektach, w szczególności w zakresie przychodów i kosztów działalności podstawowej, prawo podatkowe i prawo bilansowe oparte są na analogicznych zasadach. Przy odpowiednim określeniu poszczególnych pozycji skróconego rachunku zysków i strat pozwala to na stosowanie prostej ewidencji księgowej, która umożliwi łatwe sporządzenie nie tylko deklaracji podatkowej, ale i sprawozdania finansowego, użytecznego dla organów podatkowych i innych użytkowników. W Dyrektywie skrócony rachunek zysków i strat ograniczono tylko do wersji porównawczej. Odzwierciedla to praktykę gospodarczą, w której dominuje, szczególnie wśród małych jednostek, ta właśnie wersja. Różnice między przychodami i kosztami podatkowymi a przychodami i kosztami bilansowym w pierwszym segmencie rachunku zysków i strat nie występują. W wariantcie porównawczym przeciwstawia się przychody ze sprzedaży i koszty wspólne z tymi przychodami skorygowane o zmianę stanu produktów [Zasiewska 2011, s. 185]. Korekta ta, w przypadku opisanego wcześniej określenia rozliczeń międzyokresowych, wynikać będzie tylko z tytułu kosztów surowców i materia-

łów, kosztów osobowych oraz korekt wartości, a tym samym skutkuje wynikiem ze sprzedaży uznanym zarówno do celów bilansowych, jak i podatkowych. Tym samym należałoby przyjąć, że kategoria innych kosztów odnosi się do kosztów pozostałych i finansowych, do której jednostka musi odpowiednio prowadzić ewidencję księgową, umożliwiającą wyodrębnienie kosztów i przychodów do celów podatkowych i bilansowych.

4. Podsumowanie

Propozycje zwolnień mikroprzedsiębiorstw z niektórych obowiązków sprawozdawczych dają możliwość ukształtowania „szytej na miarę” sprawozdawczości finansowej tych przedsiębiorstw. Wdrożenie uproszczeń musi nastąpić na podstawie kompleksowych rozważań, dotyczących zarówno prawa bilansowego, jak i prawa podatkowego, z uwzględnieniem faktu, że głównymi użytkownikami sprawozdania finansowego mikroprzedsiębiorstw są sami właściciele, organy podatkowe i banki. Zdaniem autorki, skrócone sprawozdanie finansowe może spełnić swoją rolę przy odpowiednim dostosowaniu rozwiązań do zasad rozliczeń podatkowych. Umożliwia to mikroprzedsiębiorstwom prowadzenie prostej ewidencji księgowej, co może wymiennie wpływać na zmniejszenie obciążeń administracyjnych, a jednocześnie ułatwia sporządzenie zarówno sprawozdania finansowego, jak i rozliczenia podatkowego.

Literatura

- Czwarta dyrektywa Rady z 25 lipca 1978 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek 78/660/EWG.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE z 14 marca 2012 r. dotycząca zmiany dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw.
- IFRS Foundation, 2011, Międzynarodowy Standard Rachunkowości 1. Prezentacja sprawozdań finansowych.
- Male i średnie – zawsze ważne*, 2013, wywiad z prof. dr hab. Anną Karmańską, *Rachunkowość*, nr 5, s. 54-57.
- Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. z 2011 r., nr 74, poz. 397.
- Ustawa z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. z 2010 r., nr 220, poz. 1447.
- Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r. poz. 330
- Walińska E., 2009, *Bilans jako fundament sprawozdawczości finansowej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Zalecenie Komisji z 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich, 2003/361/WE.
- Zasiewska K., 2011, *Koncepcja podatkowego rachunku zysków i strat. Artykuł dyskusyjny*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, t. 64 (120), SKwP, Warszawa, s. 179-198.
- Zasiewska K., 2012, *Projektowanie w Unii Europejskiej zmiany w zakresie rocznych sprawozdań finansowych mikroprzedsiębiorstw*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, t. 65 (121), SKwP, Warszawa, s. 131-140.

Źródła internetowe

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:081:0003:0006:pl:PDF> – Wprowadzenie do Dyrektywy 2012/6/UE.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2009:0207:FIN:PL:PDF> – Dokument roboczy służb Komisji – Dokument uzupełniający wniosek. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywę Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw. Streszczenie oceny skutków (COM(2009) 83) (SEC(2009) 206).

FINANCIAL REPORTING CONCEPT OF MICRO ENTITIES – DISCUSSION PAPER

Summary: The situation on the financial markets shows that reducing administrative burdens is important for boosting economy and that strong joint effort to reduce administrative burdens for micro, small and medium-sized enterprises is necessary. It was concluded in Directive 2012/6/UE on the annual accounts of certain types of companies as regards micro-entities. It gives the opportunity to provide for exemptions from certain obligations of financial reporting. In accordance with it the above paper presents a proposal of financial reporting concept for micro-entities. It is aimed for further discussion and should be a starting point in the process of finding the last solution.

Keywords: micro entities, shortened financial statement, interim settlements.